
A társadalomtudományok növekvő jelentősége

Két tézissel kezdeném:

1. Minden egyén és minden közösség egyenlő saját történelmével, múltjával. Más történelem más személyiséget, más kultúrát teremt.
2. A világot az isteni eredetű *személyiségek* mozgatják, minden más tényező csak eszköz az élethez, még akkor is, ha nagy „visszacsatolásuk” van az emberre. Az eszközöket is a személyiségek teremtik. Tehát az ember és társadalma megismérlése kulcs a „jó élet” kialakításához.

Az európai kultúra és civilizáció a középkor után fokozódó mértékben átalakult, egyre inkább érdek/haszonelvűvé vált s egyre inkább előtérbe nyomult az önzés a teremtési rendből fakadó, s az élethez nélkülözhetetlen, változathatatlan értékekkel szemben. Ez a fordulat óriási technikai-civilizációs *hatékonyágnövekedéshez* vezetett, de kiélezte az egyes emberek és közösségek közötti anyagi feszültségeket. Olyan ellentmondásokat is teremtve, amelyek csak stabil értékeltvi/erkölcsi rend fennállása, elfogadása mellett kezelhetők. A mindent relativizáló, a rendből fakadó szabadsággal szemben szabadságot kizáró világban a korábbi emberi bűnök egyre inkább ön- és világ-/természetpusztítóvá lettek.

Így aztán – miközben az emberiség csodálatos eredményeket is elért – sorozatos válságjelenségek kezdték jellemezni az életet. Persze válságok és súlyos események mindig is voltak az életben, de a növekvő gátlástalanság a rendelkezésre álló nagy hatású eszköz-rendszerek és módszerek következtében már globális mértékű megoldhatatlanságokkal fenyegetnek. Tudományos és technikai eszközök és módszerek sok mindent megoldhatnak, de a mindent felülíró magánérdekek, a másokkal nem törődő önzés a segítő eszközöket is sokszor hatástalanítani tudják.

Nézzünk hát néhány csak etikai/értékeltvi alapon megoldható globális emberi problémát! Mert – s ezt feltétlenül hozzá kell tennünk –, ha etikai/értékeltvi, „belátásos” megoldás nincs, akkor jönni fog az erőszak s különféle háborús konfliktusok következnek. A világ demográfiai helyzete talán a legsúlyosabb kérdés (hiszen ettől függ a környezeti problémák jó része is!) s ebben kétféle válság immár egymásba kapcsolódik, ellentétes előjellel.

Az egyik válság az európai népességek gyorsuló fogyása (belső probléma számunkra regionálisan a cigányság létszámának növekedése), a másik viszont a világ szegény népességének robbanása, amely fokozódó vándormozgalmakhoz vezet. A globális média-világ látványra törekedése erősíti a „jóléti országokba” történő, s pillanatnyilag fékezhetetlen bevándorlást, miközben ott is, a neoliberális politika miatt fokozódó elszegényedés zajlik. Így aztán mind szociálisan, mind kulturálisan egyre nagyobb társadalmi-politikai ellentmondások keletkeznek.

A másik válságot a természeti egyensúlyokat tönkretevő korlátlanul profitorientált szabadpiaci rendszer okozza. A minden mérték nélküli fogyasztás, s a hozzá kapcsolódó profithajsza egyenesen az élet fennmaradásának lehetőségét veszélyezteti. Pedig a kérdés tulajdonképpen egyszerű: szabad-e a viszonylag kis számú nagy tőketulajdonos nyeresége érdekében a teremtési rend korlátait figyelmen kívül hagyni? A komolyan vehető erkölcsi rendszerek mindegyikének alapvető jellegzetessége volt az önkorlátozás, az egyéni vágyak és érdekek kordában tartása. A mi korunk – sajnos – minden korlát leépítésének divathullámaiban él, figyelmen kívül hagyva az *egész* érdekét.

A harmadik nagy és robbanás veszélyes terület, amely nem független az előbbi kettőtől, a társadalmi egyenlőtlenség növekedésének kérdése. Ez az emberi állapotból, vagyis abból, hogy nem egyenlőnek születünk, következő *örök társadalmi feladat* (Jézus Krisztus mondja: szegények mindig lesznek veletek!). Az emberi korlátlan mohóság és bírvágy – egyébként mint az emberi önistenítés, az eredendő bűn következménye – korunkban az európai jellegű világrészekben is *újra* a robbanásveszélyes, forradalmi helyzetek felé viszi a világot. A mai mainstream politikai irányzatok legitimmé tesznek olyan társadalmi különbségeket, amelyeket más oldalról, divatok és propaganda szempontjából nem akarnak nyilvánvalóvá tenni, sőt ellepleznek. Vagyis emberjogozás folyik a csapból is, másrészt a korlátlan haszon etikailag elfogadhatatlan képviselőit, realitásának világát természetesnek tartják.

Az emberileg megváltoztathatatlan teremtési rend bomlasztását persze a gyarló emberi ész (szajha ész – mondta Luther) sok másféle fronton is képviseli. Ezek közül az európai emberiségben (ez mindig az USA-t, Kanadát, Ausztráliát és Új-Zélandot is jelenti) a család nélkülözhetetlen intézménye szétverésének szorgalmazása a legmélyrehatóbb. A férfi és nő kapcsolata ugyanis egyszerűen az élet folytonosságát jelenti, s így annak nincs alternatívája. Az „alternatív életformák” szubkulturális dekriminalizáltságán túlmenni itt egyszerűen nem lehet. Ez egyébként, ha demokraták vagyunk, már csak a népességi arányok miatt is természetes.

A problémák sorát folytatni lehetne, de csak ezekből is világos, hogy ezen fontos bajok mindegyike összefügg egymással s *egyértelműen közös értékválsági* alapokra utalnak. A korábban már említett európai racionalizmus technikai-civilizációs hatékonyságnövekedésből fakadó, emberi balhit a világ uralására s evilági megváltására, elvezetett ahhoz, hogy *minden* megkérdőjelezhetővé vált, illetve ahhoz, hogy vértengeres terroruralmak, bűnöző pártok és emberellenes szervezetek jöhessenek létre, sőt uralkodhassanak.

Így tehát nyugodtan ismételtethetjük a ma már közhelyszerű értékkonzervatív ítéletet: nem a világ, a teremtési rend van válságban, hanem a maga helyét és rendjét nem találó ember(iség). S ez a válság globálissá azért vált, mert az európai emberiség, mint ördögi kísértés aláasta a másféle kultúrákat is.

A vörös materializmus erőszak-kultusza, s a fehér materializmus pénzimádata hosszabb-rövidebb szembenállás után ugyanabba a zsákutcába került. Póthitként váltak a gonosz hordozóivá, beteljesíthetetlen ígéreteken lovagolva s átmenetileg győzedelmesen. Csakhogy az emberi élet nem a haszonelvűre épül, hanem a kölcsönös, egyenlőtlen függések rendszerén alapul, s így – mai szóval – nonprofit jellegű. Különben a dzsungel társadalmává válik, amelyben óriási rabszolgatömegek szolgálnak keveseknek. Az élet a szereteten/szolidaritáson nyugszik, ha az eltűnik, az életnek is vége.

Az erőszakos, állítólag egyenlősítő kommunista utópia után a szabadpiaci társadalom hozhat-e megoldást? Az elmúlt negyedszázad magyar nyomorúsága bizonyítja azt, hogy nem. Az értékelvűség *kényszerítő* jelenléte nélküli *tiszta érdekelvűség* egy velejéig igazságtalan világot hoz létre, amelynek tudományos-technikai hatékonyságnövekedése igazából csak egy a többség sorsa iránt közönyös kisebbség jólétét szolgálja. Ezért nem lehet meg a társadalom, az „emberi jelenséget” kutató tudományok nélkül.

De az ilyen társadalomtudományok nem lehetnek értékesítési és befolyási hatalmat szolgálók! Az olyan társadalomtudományok, amelyek – végső soron – tisztán az érdekelvűséget szolgálják, mint pl. a szociológia „kemény adatokat” termelő ágazatai vagy pl. a politológia aktuális felmérései, legfeljebb az értékelvűség figyelmeztető segítői lehetnek. Mintegy a romlás regisztrálói. Ma – sajnos – ezek a pusztítás leghatékonyabb elősegítői. A társadalomtudományok ugyanis nem lehetnek „értékmentesek”. Egyértelműen állást kell foglalniuk. Nem napi és pártpolitikailag, hanem értékelvűleg.

Nálunk Magyarországon, a posztkommunista világban még a nyugati helyzetnél is súlyosabb az értékválság, mert minden szegénységgel is súlyosbított s egy több évtizedes értékközönyösítő, atomizáló politikának a következményeivel terhelt. A kádárizmus – 1956 tapasztalatai nyomán – tudatosan egy szolidaritás és közösségihiányos társadalmat teremtett, amelyben az emberi-társadalmi tőkének erkölcsökben is kifejeződő tartalmi is súlyosan sérültek. De a világgazdaságtól való diktatórikus elszakíttottság rendkívül sokat ártott a magyar társadalom többsége versenyképességének is. A kádárizmus „csodafegyvere” a háztájizás volt, amely a biztos élelmiszerellátáson túl kizsigerelő, önkizsákmányoló következményeivel a magyar „egészségtökét” tönkretette.

De súlyos következményekkel járt a megélhetési gyermek vállalását ösztönző cigánypolitika is, amely a formális integrálással – munkakényszer – a gyorsan növekvő cigány népesség értékelvű kulturális integrációját tulajdonképpen mellőzte. S ez nem csoda, hiszen a nemzeti kultúra (és a hit, vallás) kiüresítése miatt a többségi társadalom nem csekély része is *lumpenizálódott*. Ahogyan a hamis internacionalizmusra nevelés miatt a szakműveltségek is *szakbarbárosodtak*. Az egyén – minden tekintetben – elszakadhatott a közösségi érdekektől, mintha tartósan lehetett volna egyénileg boldogulni, miközben a nemzet/közösség tönkre megy (pl. eladósodik, demográfiailag le hanyatlik stb.)

A magyar történeti gondolkodás és a kádárizmus szöges ellentétben állt. A magyarság többségét 1945 és 1956 után az emberi reménytelenség kényszerítette egy olyan ideológia elfogadására, amely nem szolgálta közösségi érdekeit. Idővel azonban kialakult egy komprádor társadalmi-szellemi vezető csoport, amely a média segítségével közönyös tömegeket volt képes maga mögé sorakoztatni. A posztkommunista magyarság – határon belül és túl – ezért tud nehezen talpra állni.

Egy tudatosan kiszolgáló privatizációval gazdaságilag csaknem teljesen tönkretett, kiszolgáltatottá degradált magyarságnak többszörösen szüksége van az önismeretre és ellenségeinek megismerésére is. Ha ugyanott és ugyanazon népek között élünk, nem hagyatkozhatunk utópiákra, ahogyan a nagyhatalmak által terjesztett divatokra sem. A *nemzeti öncélúság* nem más és nem kevésbé jogosult, mint az egyéni önfenntartás és az értékelvek figyelembe vételével működő önzés. Nagy szükség van magyar érdekű társadalomtudományokra.